strateginen TUTKIMUS

17.6.2015

Kaupungistumisen dynamiikka

Suomi on läntisen Euroopan vähiten kaupungistuneita maita siitäkin huolimatta, että Suomen kaupungit ovat kasvaneet vauhdilla viime vuosikymmenien aikana. Tässä teemassa rahoitetaan tutkimusta, jonka avulla pystytään hyödyntämään kaupungistumisen mahdollisuuksia ja välttämään karikkoja sekä etsimään kokonaisvaltaisia ratkaisuja kaupungistumisesta johtuviin ympäristö-, terveys- ja hyvinvointiongelmiin. Keskeisenä osana kaupungistumisen dynamiikkaa on alueiden välinen vuorovaikutus, josta nousee uusia tutkimuksellisia näkökulmia.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa kaupungistumisesta ja sen vaikutuksista kaupunkien ja alueiden väliseen vuorovaikutukseen ja alueiden elinvoimaisuuteen. Tutkimuksessa tulee hyödyntää kansainvälisiä esimerkkejä ja kokemuksia kaupungistumisesta. Ilmiöllä on monenlaisia vaikutuksia mm. hyvinvointiin, talouteen, sosiaaliseen kestävyyteen, kansalaisten osallisuuteen, demokratian kehitykseen, ympäristöön ja yhteiskunnan eri toimintojen järjestämiseen. Lähitulevaisuuden suuret muutokset kuten kiertotalouteen siirtyminen tai täysimittainen digitalisaation käyttöönotto voivat tarjota mahdollisuuksia sysätä kaupunkien ja niitä ympäröivien alueiden tasapainoista kehitystä eteenpäin.

Suomi on kaupungistunut vauhdilla. Tästä huolimatta olemme kaupungistumisessa edelleen jäljessä muita läntisen Euroopan maita. Maailman väestöstä yli puolet asuu nykyään kaupungeissa, ja osuus on nousussa. Kaupungistuminen on yhteiskunnille yhtäältä mahdollisuus, sillä kaupungit toimivat innovaatiokeskuksina ja talouden moottoreina, mutta toisaalta hallitsematon kaupungistuminen aiheuttaa haasteita sekä kasvaville kaupungeille että niitä ympäröiville alueille. Ratkaisuja kaivataan siihen miten kaupunkien vahvistuminen johtaisi ympäröivien alueiden elinvoimaisuuden lisääntymiseen. Alueiden välinen vuorovaikutus on keskeisellä sijalla erilaisia kehityskulkuja tarkasteltaessa. Suomella on puolellaan myös kiinnikurojan etu. Voimme analysoida, miten kaupungistuminen on kehittynyt muissa maissa (esim. Ruotsissa), ja hyödyntää tätä tietoa omassa kaupungistumisprosessissamme.

Kaupungistuminen lähti voimakkaaseen kasvuun teollisen vallankumouksen myötä. Kaupunkien tehokkuus ja toimintakyky ovat perustuneet pitkälti fossiilisten raaka-aineiden ja polttoaineiden käyttöön. Kun tavoitellaan digitalisaation hyödyntämistä ja resurssitehokkuutta, on keskeistä huomioida kaupungistumisen mahdollisuudet ja se, miten vuorovaikutus kasvavien kaupunkiseutujen ja niitä ympäröivien alueiden välillä kehittyy. Tutkimustietoa tarvitaan, jotta pystytään ennakoimaan, miten nämä muutokset vaikuttavat mm. ihmisten elämään sekä yhteiskunnan toimintoihin ja organisoitumistapaan. Tutkimuksella voidaan tuottaa tietoa kaupungistumisen vaikutuksista mm. siihen, miten ja missä ihmiset tulevaisuudessa asuvat, missä yhteiskunnan eri toimintojen tulisi sijaita, miten liikkuminen toteutetaan, miten sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat ja mahdollisuudet muuttuvat, miten energia tuotetaan, miten eri resursseja on saatavilla, millainen ilmanlaatu on ja miten puhdas vesi ja ruoka riittävät. Vaikka kehityspolut vaihtelevat suuresti eri kaupunkiseutujen välillä, heikoimmista alueista voi tulla kilpailukykyisiä oikeanlaisten politiikkayhdistelmien ja toimenpiteiden avulla. Myös alueiden välisen vuorovaikutuksen ja dynamiikan merkitys korostuu uusien ratkaisujen ja kehityskulkujen muokkaajina. Maailmalla tulevaisuuden kaupunkiseudut rakentuvat nykyistä enemmän hajautetuille ratkaisuille. Suomessa kehitetyillä kokonaisvaltaisilla ratkaisuilla on tämän vuoksi vientipotentiaalia.

strateginen TUTKIMUS

17.6.2015

Suomessa kaupungistuminen yleistyi yhtä aikaa autoistumisen kanssa, ja autoliikenteellä on ollut kaupunkisuunnittelussa keskeinen rooli. Tämä on osaltaan vaikuttanut mm. hajautettuun yhdyskuntarakenteeseen, asutuksen sijoittumiseen, energiatehottomuuteen sekä julkisten palvelujen ja infrastruktuurin mitoituksiin. Tutkimusta tarvitaan selvittämään hajautetun ja keskitetyn yhdyskuntarakenteen piirteitä kestävyyden eri ulottuvuuksien näkökulmista sekä eri tavoitteiden kuten energiantuotannon ja -kulutuksen, elinkeinojen, huoltovarmuuden ja omavaraisuuden kannalta. Vaurautta kerääntyy kaupunkeihin, mutta kääntöpuolena myös sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat kasautuvat niihin. Julkisista menoista suuri osa kohdentuu kaupunkeihin, jolloin julkisten palveluiden tuottavuus ja vaikuttavuus ovat talouden kestävyyden kannalta avainasemassa. Tietoa ja ratkaisuja tarvitaan siihen, miten ja millä toimilla terveyttä ja hyvinvointia voidaan edistää niin kaupungeissa kuin niitä ympäröivillä alueillakin.

Tietoa ja ratkaisuja tarvitaan myös siihen, miten mm. yhdyskuntasuunnittelu, kaavoitus- ja maankäyttöpolitiikka sekä asuntopolitiikka, verotus ja elinkeinopolitiikka vaikuttavat kaupungistumiskehitykseen. Lisäksi on tutkittava, miten mm. väestörakenteen muutos, kotitalouksien ja elämäntapojen erilaistuminen, monipaikkaisuuden lisääntyminen, kansainvälistyminen sekä erot ihmisten arvomaailmoissa ja toimintatavoissa vaikuttavat kaupunkien kehittymiseen. Ratkaistavana on, miten kaupungit vastaavat asukkaiden tarpeisiin, mikä lisää niiden vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä, miten ne tukevat innovaatioita ja miten niihin muodostuu toimivia työmarkkinoita. Puhutaan usein älykkäistä kaupungeista tai älykkäistä alueista. Älyliikenne, älykkäät energiaverkot ja älykäs asuminen ovat tapoja, joilla voidaan lisätä eri-ikäisten ihmisten viihtyvyyttä ja elinympäristön ekologista kestävyyttä.